

Hjelp til rutinemessig involvering av pårørende

PP PÅRØRENDE
PROGRAMMET

Ny forskning viser at helsepersonells største barriere med pårørendesamarbeid innen psykisk helsevern, er å komme i gang. Dette ønsker FoU-avdelingen ved Klinikk for psykisk helse og rus i Vestre Viken å gjøre noe med. Gjennom sitt innovasjonsprosjekt ønsker de å innføre rutinemessige basissamtaler om pårørendesamarbeid helt fra starten av pasientforløpet.

Prosjektet, som nylig fikk et tilskudd på 1,5 millioner kroner fra Helse Sør-Øst, gjennomføres i samarbeid med tre Distriktpsykiatriske Sentre (DPS) og Blakstad sykehus i Vestre Viken, Senter for medisinsk etikk ved Universitetet i Oslo, Sykehuset i Vestfold, Sykehuset i Østfold, TIPS Sør-Øst, Pårørendealliansen, Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse (LPP) og Mental Helse.

Store variasjoner

Forskning de siste 40 årene viser at involvering av pårørende i behandling av pasienter med alvorlige psykiske lidelser, bedrer funksjon og reduserer tilbakefall og sykehusinnleggelser. Likevel er det store variasjoner i hvordan

pårørende involveres av helsepersonell, eller om de i det hele tatt blir involvert.

“ Vi er i ferd med å utvikle et kompetanseprogram som skal ivareta helsepersonells tidsklemme og manglende kompetanse på pårørendeinvolvering.

Hilde N. Nymoen, FoU-rådgiver i utviklingsavdelingen i Vestre Viken

– Til tross for lovpålegg og anbefalinger, erfarer vi at det er store variasjoner fra behandler til behandler og seksjon til seksjon. Pårørende blir ikke systematisk involvert i behandlingen i tråd med nasjonale føringer. Helsepersonell sliter med å etablere kontakt med pårørende og opplever taushetsplikten som en barriere. I tillegg har de lite kunnskap og verktøy for å involvere pårørende. Redselen for å gjøre feil kan føre til at man heller lar være å gå i dialog, og så kan dette bli en ond sirkel, beskriver Hilde N. Nymoen, som er FoU-rådgiver i utviklingsavdelingen i Vestre Viken. Hun har jobbet i fire år med å bedre pårørendeinvolveringen gjennom forsknings- og forbedringsprosjektet Bedre PårørendeSamarbeid (BPS) i regi av Universitetet i Oslo. I tillegg leder hun klinikkens nettverk for å ivareta barn som pårørende.

Systematisk involvering

Et vesentlig mål med innovasjonsprosjektet er at pårørende skal bli rutinemessig involvert i pasientens behandling og selv få bedre oppfølging i helsetjenesten. Som et ledd i dette er Vestre Viken i ferd med å videreutvikle en Samtaleguide for pårørendesamarbeid. Denne ble i utgangspunktet utarbeidet gjennom BPS-prosjektet basert på den nasjonale Pårørendeveilederen, TIPS Sør-Øst sin metodebok i psykoedukativt familiesamarbeid og en intern samtaleguide fra Psykoseklinikken ved sykehuset i Vestfold.

– Gjennom arbeidet i BPS-prosjektet tok vi ivrig i bruk Samtaleguiden for pårørendesamarbeid sammen med de ansatte. Etter en stund så vi imidlertid behov for å gjøre denne mer brukervennlig. Vi begynte derfor å videreutvikle en ny versjon sammen med de ansatte, med konkrete spørsmål helsepersonell kan stille til pårørende. I tillegg så vi behov for å utvide Samtaleguiden med spørsmål knyttet til temaet barn som pårørende og også tilpasse den slik at den kan benyttes overfor alle pasienter med rus- og/eller psykiske lidelser, forteller Nymoen.

“ Vårt mål er at dette arbeidsverktøyet skal bli nyttig og kunne videreutvikles til bruk i hele helsevesenet. Veldig mye av det som står i Samtaleguiden er universelt.

Hilde N. Nymoen, FoU-rådgiver i utviklingsavdelingen i Vestre Viken

Guiden skal brukes til innføringen av rutinemessige baissamtaler mellom helsepersonell, pårørende og pasient. For å få til en slik rutinemessige tjenesteinnovasjon i klinisk praksis, kreves prosjektarbeid med vekt på lederforankring og systematisk forbedringsarbeid over tid. I tillegg er det behov for opplæring og konkrete verktøy.

– Vi er i ferd med å utvikle et kompetanseprogram som skal ivareta helsepersonells tidsklemme og manglende kompetanse på pårørendeinvolvering. Med en pedagogisk digital opplæringspakke når det gjelder bruk av Samtaleguiden og ferdig utarbeidede fraser i DIPS for journalføring, vil det bli enklere for helsearbeidere å komme i gang. Implementeringsprogrammet gir dessuten gode dokumentasjons- og målingsverktøy som ledere kan benytte for å kvalitetssikre en systematisk iverksetting av pårørendesamarbeidet, påpeker Nymoen.

Til hele helsevesenet

Selv om prosjektet i første omgang konsentrerer seg om pårørende til pasienter innen rus og/eller psykiske lidelser, tror hun at synergiene inn mot somatikken, er mange.

– Vårt mål er at dette arbeidsverktøyet skal bli nyttig og kunne videreutvikles til bruk i hele helsevesenet. Veldig mye av det som står i Samtaleguiden er universelt, sier Hilde N. Nymoen.

Ifølge henne skyldes manglende dialog mellom helsepersonell og pårørende først og fremst mangel på kunnskap, egnede verktøy og knapphet på tid.

–Helsepersonell har alltid pasientens beste for øyet og vet at pårørende er en viktig del av dette. Men dersom de ikke klarer å etablere kontakt i starten, er sjansen stor for at de pårørende opplever seg tilsidesatt, ikke inkludert eller informert. Dette skaper ofte en barriere mellom pårørende og helsepersonell, noe som gjør at relasjonen dem imellom kan bli konfliktfull, spesielt om pasienten kommer i en krisesituasjon.

Omgår taushetsplikten

Mange helsearbeidere opplever taushetsplikten som en stor utfordring i møtet med pårørende. Samtaleguiden gir blant annet hjelp til å håndtere taushetsplikten på en god måte.

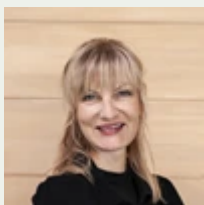
“ Manglende dialog mellom helsepersonell og pårørende skyldes først og fremst mangel på kunnskap, egnede verktøy og knapphet på tid.

Hilde N. Nymoen, FoU-rådgiver i utviklingsavdelingen i Vestre Viken

– I samtaleguiden trygges helsepersonell. Taushetsplikten håndteres ved at pasienten får informasjon om hvorfor pårørendesamarbeid er viktig, og de pårørende får generell, ikke taushetsbelagt informasjon. Det viktige er å bygge en god relasjon, en allianse, med de pårørende slik at gjensidig trygghet og tillit etableres, påpeker Nymoen.

Uttesting av prosjektets kompetanseprogram med digital opplæringspakke og rutinemessig bruk av basissamtaler i møte med pårørende og pasient, begynner trolig til våren og skal vare i to år. Tre DPSer i Vestre Viken, en sykehusavdeling ved Blakstad sykehus og ved sykehusene i Østfold og Vestfold er deltakere i prosjektet.

– Jeg har selv erfart hvor stor betydning de pårørende har for pasienter innen rus og psykisk helse. Pårørendearbeidet har dessuten blitt enda viktigere i dag, etter at døgnbehandlingstilbudet er blitt vesentlig redusert og pasientene i langt større grad bor i egen bolig eller sammen med familien. En viktig jobb for helsepersonell er derfor å bidra til at de pårørende blir en best mulig ressursperson for pasienten samtidig som helsetjenesten ivaretar pårørende på en god måte. Vårt tjenesteinnovasjonsprosjekt ønsker å bidra til dette, sier Hilde N. Nymoen som framhever kollegaene Mia Iversen, som er en sentral idéskaper for innovasjonsprosjektet og Irene Norheim, som har vært viktig i arbeidet med søknadsskrivingen.

Tekst:

Bethi Dirdal Jåtun

Journalist